

על פרשת השבוע

אגעדאנק

פרשת תצוה תשע"ט

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

פרשיות אלו גם נרמזות באותיות המלים "אשר כתבת": א - אתם נצבים, ש - שופטים, ר - ראה, כ - כי-תצא, ת - תצוה, ב - בראשית (הספר), ת - עקב תשמעון.

רמז נוסף: את המלה "מספרך" נתן לקרוא מספר כ'. הפרשה הכ' - העשרים - בתורה היא פרשת "תצוה", שכן בספר בראשית ישנן שתיים-עשרה פרשיות ובספר שמות הפרשה השמינית היא "תצוה", הרי לנו כי זו הפרשה העשרים מתחלת התורה.

(הגר"ש לוינשטיין)

ואתה תצוה (כז, כ)

הנה בפרשת תרומה למדנו על כלי המשכן, ארון מנורה ומזבח, קרשי המשכן והיריעות, חצר המשכן וקלעיו. אחר זאת אנו לומדים פרשת תצוה. תחילה אנו מצווים להביא שמן זית זך, ובאמת כבר נאמר בתחילת פרשת תרומה כשנמנו י"ג דברים להביא התרומה, 'שמן למאור' ופרש"י 'שמן זית זך להעלות נר תמיד'. וא"כ יש להבין מה כפל כאן ציווי מיוחד להביא שמן זית למאור?

והרשב"ם ומפרשי הפשט מיישבים דלעיל מדבר במצוה לפי שעה לצורך המשכן, וכאן הוא ציווי לכל הדורות לתת שמן למאור לכל שנה ושנה, לכן כפל ואמר 'ואתה תצוה'. כי לשון צוואה הוא לדורות.

כנודע המעשה דרבי מאיר שפירא שאמר שיתר בנקל למצוא נדיב לבנין הישיבה מהחזקת הישיבה, כי השמן היינו הלחם והחלב שלומדים תורה אוכלים ושותים, על זה קשה מאד למצוא נדיבים, כי הנדיב מעדיף לתרום בנין שיתנוסס שמו עליו, ולא על לחם שיהא נאכל ולא נשאר ממנו זכר. ואכן נסתלק רבי מאיר מעולמו על ענין זה. ואמר רבי מאיר 'ואתה תצוה את בני ישראל'. אכן בנית משכן שלם, אבל אתה עתיד לצוות את בני ישראל תמיד על השמן זית, כך אמר ה' למשה רבינו, בנית כבר בנין, אך על השמן הקבוע תצטרך עוד הרבה לבקש מבני ישראל...

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

המקראות שלפנינו מראים על הצורך והתועלת שבבגדי השרד בגדי הקודש הנעשים לאהרן הכהן הגדול מאחיו. אבל במבט ראשון נמצא בנקל את הקדשה שבין הכתוב הראשון לשני - בשעה שהכתוב הראשון מוכיח לנו כי בגדי הקודש נעשים לכבוד ולתפארת, בא הכתוב השני ומגלה כי בגדי הקודש נעשו לקדשו לכהנו לי, ולכאורה הם שני כתובים המכחישים זה את זה.

ובדרך צחות יש לפרש באופן זה, כי למשה רבינו ע"ה העניו מכל האדם, לו מותר לגלות את הסוד כי בין הטעמים השונים של בגדי הכהונה יש גם טעם של "כבוד ותפארת" - כבוד ותפארת דקדושה, גם אם הוא ידע כי כבוד ותפארת הם ערכים חשובים לצרכי גבוה אין חשש שיבוא הוא ויתבע כבוד ותפארת לצרכי חולין, כי רחוק הוא מהם כרחוק מזרח ממערב. אבל לאחרים - "חכמי לב" סתם, להם אסור לגלות רז זה, אסור להם לצרף מחשבת "כבוד ותפארת" במלאכת שמים, פן יבאו לידי טעות לרדוף אחר הכבוד גם במילי דעלמא וצרכי חולין, לכן נצטוו משה מפי הגבורה להגיד לחכמי לב שיעשו את הבגדים רק בכוונה עליונה זו "לקדשו לכהנו לי".

(אמרי דעת למהר"ם שפירא)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי ויש לברר את שינוי הלשון שאצל הציווי למשה ועשית נאמר 'לכבוד ולתפארת' ואצל העושים במלאכת הבגדים לא אמר 'לכבוד ולתפארת'.

וני"ל בזה לבאר בהקדם הכתוב במגילת אסתר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויצא בתוך העיר ויוזעק זעקה גדולה ומרה ואמרו "ר' זצ"ל הגה"צ דק"ק טשענגער אמר ע"ז דבר נחמד דהנה מרדכי לפי מדריגתו בצדקתו ובטחונו בה' לא נתפעל כלום מגזירת המן הרשע כי ה' בטוח בה' שירחם על כלל

ואתה תצוה (כז, כ)

כ' רמב"ן אתה בעצמך תצוה ולא ע"י אחר וכן ואתה תדבר אל כל חכמי לב, והנה אחז"ל [עירובין נ"ד ע"ב] סדר המשנה משה שנה לאהרן פרקו ושוב אהרן לזקניו ולישראל, והנה לא יתכן שאהרן עצמו יאמר לחכמי לב שיעשו לו לעצמו בגדים לכבוד ולתפארת, ע"כ הוצרך מרע"ה לדבר בעצמו אל חכמי לב, אך מ"ט שיצוה בעצמו מצות נרות, עכנלע"ד, שמרע"ה אמר להם בע"פ כל פלפול חז"ל בפסוק מחוץ לפרוכת העדות וכי לאורה הוא צריך והלא כל מ' שנה הלכו לאורו ופי' תוס' בפ' במה מדליקין דקאי על אהרן שהלכו לאורו שבזכותו ה' עמוד אש ע"ש ולא יתכן שאהרן יאמר כן בעצמו ע"כ ואתה תצוה ולא ע"י אחר.

(חתם סופר)

ואתה תצוה (כז, כ)

כתב בבעל הטורים "ואתה תצוה - לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין כן בכל החומש, שמשעה שנוולד משה אין סדר שלא הזכיר בה. והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת (להלן לב, לב) וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה". (וכבר מובא בזוהר הק' פר' פנחס).

בשם הגר"א מובא, שלכן מרומז ענין זה דוקא בפרשת תצוה כיון שתמיד חל ז' אדר בפרשה זו. וכרמזו לזה נעדר שמו של משה רבינו מהפרשה.

לכאורה יש להבין למה נענש משה שבעת שחל ההילולא שלו לא יוזכר שמו בתורה? והן אמנם שקללת חכם אפי' על תנאי באה, אבל ישנם עוד הרבה פרשיות בתורה, ומדוע דייקא בשבוע שחל בו ז' אדר לא מזכר שמו? הרי ידוע שדייקא ביום ההילולא יש עניין להזכיר שמו. ויתכן לומר בדרך אפשר שכאן הרי אין זה עונש גמור, אלא כתוצאה ממה שמסר נפשו עבור כלל ישראל, ואמר "מחני נא מספרך", ובכך, הרי זכות היא בשביל משה שלא יוזכר שמו על עניין מסירות נפש לכלל ישראל, ודייקא ביום ההילולא שלו, מתעורר עי"ז מסירות נפשו של משה רעיא מהימנא עבור צאן מרעיתו. (ציוני תורה)

בנוסף, משה רבנו נרמז בפרשה זו: בפרשה ישנם מאה ואחד פסוקים ומלוי אותיות השם "משה" גם הוא עולה למנין מאה ואחד, שכן המלוי של האות מ' הנו מ' [ארבעים]; המלוי של האות ש' הנו י' נ' [ששים]; ושול האות ה' - א' [אחד], סך הכל - מאה ואחת. כלומר: הנסתר של משה רבנו הוא מאה ואחת, ובפרשה זו משה רבנו נסתר!

ומוסיף ה"חנוכת התורה": במדרש (ילקוט שמעוני) על ספר יהושע (פרק ה) כתוב, שכאשר אמר הקב"ה שהוא שולח לו את המלאך, והכוונה למלאך מיכאל, סרב משה רבנו לקבלו. מדוע? "אם אין פניך הולכים עמנו אל תעלנו מזה" (שמות לג, טו).

עד מתי משה רבנו דחה את המלאך? עד ימי יהושע, שאז בא המלאך ואמר "עתה באתי" (יהושע ה, ד).

נמצא אפוא, שכשיש את משה - אין את מיכאל וכשיש את מיכאל - אין את משה; והוא הדין כשאין את משה בפרשה, יש את מיכאל בפרשה. היכן? מנין פסוקי הפרשה, שהוא מאה ואחד, עולה בגימטריה "מיכאל"...

ובשם האדמו"ר ה"בית ישראל" מגור מובא: משה רבנו אמר "מחני נא מספרך", וקללת חכם אפילו על תנאי היא באה, לכן היה הכרח למחק אותו.

אבל הקב"ה אהב את משה וכביכול היה קשה לו למחוק את שמו מספר התורה, ולכן דחה זאת משבוע לשבוע. הגיעה פרשת ויקהל, אחר כך פקודי המתין לויקרא, צו, שמיני וכו' - עד שהגיע לפרשת תצוה בשנה שלאחר מכן. אז אמר הקב"ה: אי אפשר להמשיך ולדחות לשבוע הבא כי הגענו שוב לפרשת כי תשא ועדין לא מחקתי את שמו - אעשה זאת בפרשה זו, פרשת תצוה.

והנה, מספר הפרשיות שמשה אינו מופיע בהן הוא שמונה-עשרה: שתיים-עשרה פרשיות של ספר בראשית, וכן שש פרשיות נוספות: "תצוה", "עקב", "ראה", "שופטים", "כי תצא", נצבים". והדבר נרמז במלים "מחני נא מספרך אשר כתבת" המונות שמונה-עשרה אותיות, כנגד שמונה-עשרה הפרשיות שנמחה שמו מהן.

ישראל, ובכל דוד דבור עומדים עלינו שונאי ישראל לכלותינו ח"ו והקב"ה מצילנו מידים יגן שבעת צרה ר"ל שבים לה' בכל לבבם אך חשש אולי אם ידבר על לב ישראל שלא יפחדו כלום, כי יבוטל הגזירה, יבטחו על דבריו ולא יעשו תשובה. לכן כלפי חוץ עשה עצמו כאלו הוא דואג ומיצר על הגזירה, וזהו כוונת הכתוב ומרדכי ידע את כל אשר נעשה פי' שידע מהגזירה ובטוח הי' שיבוטל, אך ויצא בתוך העיר בין ישראל אז ויזעק זעקה גדולה ומרה למען יעלה בלבם מורא וישובו אל ה'.

והנה בבגדי כהונה הי' סגולה טובה לישראל שהיו מכפרים על כמה עונות כדאינתא גמ' זבחים פ' ח' למה נסמכה פ' קרבנות לפ' פרה אדומה וכו' לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין, ופרט שם כמה וכמה חטאים שבגדי כהונה מכפרין. והנה הגם שהוא טובה גדולה אבל הפרסום בזה להמון עם יכול לגרוס הזיק גדול כי לא ישמרו עצמם מן החטא, ואם יחטאו לא ישובו, בחשבם הלא על זה יש בגדי כהונה שמכפרים, אבל להצדיקים שלבם שלם עם ה' בודאי לא יזיק אם ידעו סגולות הבגדים כי ישישו כעל גיל בחמלת ה' גם על החוטאים להיות להם כפרה מבגדי כהונה, ומעתה יבואר היטב הכתוב ב"ה ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת פי' שהמון העם ידמו שבגדי כהונה לא נעשו רק לכבוד ולתפארת אבל ואתה תדבר אל כל חכמי לב מי שלבם שלם עם ה' ועשו את בגדי אהרן לקדשו ולכהנו לי פי' שהם יעשו בעבור ה' כדי שיכפר עי"ז על בני ישראל.

ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה' (כח, לו)
 הגמ' במסכת תענית אורת שינן ג' מפתחות שלא נמסרים לשליח (יחד) והם אך ורק בידי הקב"ה: חיה (-יולדת), תחיית המתים, מטר. ואמר הגאון מוילנא דבר זה רמזו כאן בפסוק: "פתוחי חתם - המפתחות של חיה ת'חיית המתים ומ'טר "קדש לה" הם אך ורק בידי הקב"ה. (אהל מועד)

ופעמוני זהב בתוכם סביב (כח, לד).
 פרש"י זגין עם ענבלים שבתוכם, בין שני רימונים פעמון אחד ודבוק ותלוי בשולי המעיל. וזהו פעמון רמון ופעמון רמון, פעמון אחד בין שני רימונים, רמז למה שאמרו חז"ל (מגילה יח) "מלה בסלע משתוקא בתרין". כי הפעמון כיפר על חטא לשון הרע, על הדיבורים המיותרים, ולכן תלו את הפעמון המצלצל בין שני רימונים השותקים.

והיה פי ראשו בתוכו (כח, לב)
 ובתרגום אונקלוס פירש "כפול לגויה" בא לרמז על מה שאמרו בש"ע או"ח סי"ב שיש לדקדק שלא לילך בחלוק הפוך כי על ידי זה אין התפילה נשמעת, ובזה יבואר סמיכות הכתובים כאשר יהיה "פי ראשו לתוכו" שתהיה הכפל של הבגד לבפנים אז "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" אז תהיה תפילתו נשמעת.

מאוצרות המגידים

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד (כז, כ)

כתב בש"ך על התורה: "עוד רמז כתיית. לומר שהתורה אינה נקנית אלא בדוחק ובצער ובעיון רב, ואז הוא מוצא בה אור גדול, וזהו למאור להעלות, שעולה ומבין דבר מתוך דבר, אבל בלא עיון וטורח לא, כמו שאמרו ז"ל (מגילה ו' ע"ב) לא יגיעת ומצאת אל תאמין, כי זה שמצאת וכן לך בלא טורח כשתעיי' בו תמצא שאין בו טעם, אבל יגיעת ומצאת תאמין, וכן אמר שלמה (משלי ב', ד') אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין, אבל בלא טורח לא יבין. או על דרך מליצה רבים אומרים מי יראנו טוב (תהלים ד', ז') שהיא התורה שנאמר (שם קי"ט, ע"ב) טוב לי תורת פיך, ומתאוין לה אבל בלא טורח, זהו נסה עלינו אור פניך שיהיה על דרך נס, זהו נסה, לזה אמר זית, כמו הזית שאחר שכותשין אותו מוציאין ממנו דבר המאיר לעולם כן תלמיד חכם צריך לכתת את עצמו, זהו כתיית למאור באור החיים לעלות ולראות באור העליון".

כ"ק הגה"ק בעל ה"שפע חיים" מצאנו זי"ע דרש פעם מעניין זה שהתלמיד חכם יכול לגדול אך ורק אם מכתת עצמו ומונע מעצמו תענוגי עוה"ז, וסיפר שתי עובדות על גדלותם של הצדיקים שכבר לא הרגישו כלל טעם באוכל: בהיותו ילד קטן נתנה לי פעם אמי ע"ה לאכול מאכל מסוים, ואמרתי לה שאיני אוהב מאכל זה. כ"ק אבי מורי זי"ע שמע את דברי וחרה לו מאד, והוכיחי על שאני מדבר כך, ואמר לי: אני איני יודע כלל על מאכל אם הוא טוב או רע, פעם אחת הביאו לפני מרק לאכול וכשאכלתי עלה באפי קצת ריח של נפט, ובכל זאת המשכתי לאכול. לאחר שסיימתי החילותי להקיא ולא ידעו מה קרה, עד שבדקו ומצאו שקערת המרק לא היתה מלאה, ובני הבית שביקשו להוסיף עוד מרק שפכו בטעות לתוך הקערה מצלוחית הנפט שעמדה בסמוך. הרי לנו שאבי מורי זי"ע לא הרגיש שום חילוק בין מרק לנפט כי אם בריח בלבד. סיפור זה שמעתי גם מאמי ע"ה.

ידוע המעשה שנדפס על זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע (ראה תהלה למשה הנדפס בראש ספר ישמח משה חלק ג) שהיה דרכו בקודש ללמוד כ"ד שיעורים בכל יום, ולא היה סועד אף לבו עד שסיים את חוק לימודו בשעה מאוחרת אחר חצות הלילה, שאז בדרך כלל היתה זקנתו הרבנית ע"ה מביאה לו את ארוחתו. פעם אחת ביקשה הרבנית לעלות על יצועה, והכינה את המרק

יום אחד אירע שרעייתו הרבנית הייתה צריכה אותו בדחיפות, באין ברירה היא דפקה על דלת חדרו, אך הוא לא פתח, בלבה חשבה שבוודאי הוא נרדם, ולכן דפקה יותר חזק בתקוה שדפיקותיה יעירו אותו משנתו. לאחר שגם הדפיקות החזקות לא הועילו, החלו מנקרות מחשבות בלבה: 'מי יודע? אולי קרה לו משהו? אולי אינו חש בטוב?' משגבר חששה קראה לאביה. גם האב ניסה לדפוק בידו ובעזרת פטישים, אך כל ניסיונותיהם להעירו משנתו לא צלחו, או אז החליטו כי מקרה של פיקוח נפש הוא, וחייבים לקרוא לפורץ דלתות מקצועי כדי שיפתח את הדלת, ויצילו את רבי משה מהסכנה שאולי הוא שרוי בה...

חשוב לציין - הסביר רבי זאב איידלמן - שהמנעולים של ימיהם לא היו כמנעולים של ימינו שבסיבוב מקצועי של הפורץ הדלת נפתחת, פעולת הפורצים של הימים ההם פשוט ניסור הדלת לחתיכות. ואכן הפורץ החל במלאכת ניסור הדלת, כאשר בחוץ מחכים רופאים ואנשי הצלה, כדי שיוכלו להעניק עזרה ראשונה לרבי משה, תיכף ומיד כאשר הדלת תיפתח.

והנה לאחר שנפער חור גדול בדלת אצו במהירות אנשי הצלה, רעייתו, חמיו ואנשים נוספים שהיו עדים לדרמה הגדולה, ולתדהמתם רבי משה ישב בחדר בשלווה וברוגע כשכל כולו שקוע בלימוד, כאשר התמלא החדר באנשים, הגביה רבי משה את ראשו, הביט סביבו ושאל: "איך נכנסתם הלא הדלת הייתה נעולה!?"

הבולשביקים אסרו על היהודים ללמוד תורה, ואף סגרו את תלמודי התורה של הילדים, והם נאלצו ללמוד בהיחבא, הם היו נודדים ממקום למקום לבל יתפסו אותם השוטרים.

יום אחד שוטר גילה את מקום המסתור של ילדי בריסק, הוא נכנס לשם, תפס את אחד מהילדים וניסה למשוך אותו החוצה, ולעצור אותו בעוון לימוד תורה, המלמד שהיה שקוע בלימוד, בתחילה לא שם לב למתרחש, אך כאשר גברו הקולות הוא ראה שהשוטר מנסה למשוך החוצה את אחד הילדים, המלמד קם בחמת זעם, ניגש אל השוטר הכה בו כמה מכות נמרצות וקרא לעברו: "חצוף!! מנוול!!!"

השוטר נבהל כנראה מאומץ לבו של המלמד, הוא הרי לא היה מורגל בכך כלל, כי ברוסיה לצעוק על שוטר ועוד להכותו היה עונש מוות מידי ללא משפט, ומרוב בהלה עזב את הילד וברח מהמקום. הילדים ניצלו את מנוסתו ומיהרו לשוב אל ביתם...

ילדי רבי חיים מבריסק זצ"ל למדו אף הם אצל המלמד, ולמחרת שאל אותו רבי חיים: "אכן נס גדול היה לך ולילדים, אך איך העזת לעשות כך לשוטר? איך לא פחדת?", השיב לו המלמד הצדיק: "כנראה שהרב לא שמע מה שהיה, היינו באמצע התוספות, ממש באמצע, ובדיוק אז אותו שייגך נכנס פנימה, חוצפה שכזאת להפריע באמצע התוספות!?"

ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת: (כח, לא)

בפרשה זו אנו מוצאים שני דברים המכפרים על חטא לשון הרע, מעיל וקטורת. והוא מדברי הגמרא (ערכין טז, א) "אמר ר' ענני בר ששון למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות? (וכתב רש"י: "בפרשת ואתה תצוה") לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין וכו', מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבקול, ויכפר על מעשה הקול, ציץ מכפר וכו' ותנא דבי רבי ישמעאל על מה קטורת מכפרת? על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, וכו' קשיא לשון הרע אלשון הרע? וכו' לא קשיא: הא בצינעא הא בפרהסיא" שהמעיל מכפר על לשה"ר שנאמרה בקול והקטורת מכפרת על לשה"ר שנאמר

בחשאי. יש להבין, למה מכפרים המתלמדים והקטורת דייקא על לשון הרע וכו' משום שמשמיע קול או שנעשה בחשאי כבר יכפר עליהם?

בכלי יקר בפרשת תצוה כתב לבאר הטעם: "לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע ע"כ היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, וע"י התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה. כי בים נאמר (איוב לח י-יא) ואשבור עליו חקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף וגו'. דהיינו שהקב"ה שם גבול לים שלא ישטוף את העולם בגליו, וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריח כמ"ש רז"ל (ערכין טו ע"ב) ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחת של עצם (השיניים) ואחת של בשר (הלחיים) ומה יתן ומה יוסיף לך שמירה לשון רמיה, כי יצא לחוץ ידבר ישלח חץ שחוט לשונו לכל ד' רוחות העולם ויעבור בריח ודלתים, שהאדם המדבר לשה"י פורץ את הגדר ששם הקב"ה ללשונו, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריח ואינו פורץ גדרו, וזהו טעם התכלת שדומה לים כי בהסתכלו בתכלת יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע וממילא יתבונן אז במעשה הים וממנו יראה וכן יעשה.

ובענין הקטורת אפשר לבאר בהקדם דברי החתם סופר (דרשות חת"ס ח"ב עמ' שע"ו):
 הגמרא (סנהדרין קיג) אומרת שאחאב בהתווכחו עם אליהו הנביא ז"ל אמר: משה רבך אמר וחרה אף ה' ולא יהיה מטר, והוא ההוא גברא (אחאב) העמיד ע"ז על כל תלם ותלם בא"י ואפ"ה אתא מטרא בזמני! וע"ז נשבע אליהו "אם יהי טל ומטר כי אם לפי דברי". ואכן נעצרו הגשמים למשך ג' שנים, עד שלבסוף א"ל הקב"ה לאליהו "הראה אל אחאב ואתנה מטר ע"פ האדמה", ואז הלך אליהו הנביא וקבץ את כל ישראל אל הר הכרמל, וקידש שם שמים ברבים, והתפלל ועלה "עב קטנה ככף איש", ואתא מטרא.

ויש לדקדק טובא, א. הא שפיר קאמר אחאב שלא עלתה עליו קללתו של מרע"ה, ומה תירץ לו אליהו ע"ז? ב. ועוד, מה לשון "כ"א לפי דברי"? ג. ותו, מכיון שא"ל הקב"ה שרצונו לתת מטר, מ"ט התחכם וקבץ תחלה כל ישראל להר הכרמל ועשה ככה עיכובא? ד. ומ"ט עלה עב קטנה דוקא?

אבל הענין, כי ידוע שהגשמים מתהווים בטבע מאידים העולים מהארץ ומהבל פה אנשי העולם, ואם כי זה הוא הכנה בטבעי העולם, ועיקר הוא כמאחז"ל ספ"ק דתענית שהעבים שואבים ממי אוקינוס ומתמתקים בעבים ע"י מים העליונים מאת ה' מן השמים, מ"מ גם זה אמת כי הוויית העבים הוא מהאידים העולים מן הארץ, והיות שכן, החוש והשכל יעיד כי אם בני אדם וההבל והאידים העולים מהם הוא מהבל פה דובר נבלה ולה"ר וריכילות הגשמים המתהווים מזה המה מלוכלכים מזהמת קליפת עונות ופשעים והמאכלים המתהווים מזה מטמאים אוכליהם ביתר שאת, באופן שיהי' הבל פיהם של שנה הבאה רע יותר משל אשתקד. ועי"ז גשמי שנה הבאה ותבואתה רע וגורם טומאה ומרי יותר ומגדל אנשים רעים וחסאים יותר, ושוב יגדלו האנשים את הגשמים רע יותר בשנה השלישית מבשנית וכן לעולם חוזר חלילה, עד שח"ו כ"כ מושרשים בחטא וטומאה עד כי אין תרופה למכתם חלילה ה'.

ואיך נעצר הגלגל הרע הזה? אלא שמשטובו של אלקי ישראל ית"ש לעצור השמים, ולא יהי' מטר רע ולא יולידו פירות רעים עד שיכנע לבבם הערל וישובו אל ה' ויטהרו האויר (ע"י תפילתם ובקשתם) ויהנו מזיו ה' ותפארתו, והיינו דאמרנו חז"ל (תענית ו') "מלקוש - שמל קשיותיהן של ישראל" והיינו דכתיב "ועצר את השמים ולא יהי' מטר והאדמה לא תתן את יבולה" כדי שישובו ויטהרו האויר, ויש שהגיעו למצב פחות ביותר שכבר לא נותנים משמים הזדמנות זו לתקן את האויר אלא יושרשו בטומאתם עד שח"ו "ואבדתם מהרה".

ובימי אחאב כבר הגיעו לזה השיעור של "ואבדתם מהרה", וע"כ לא נעצר השמים. אמנם בהתלוצץ אחאב עם אליהו, נשבע שלא יהי' מטר "כי אם לפי דברי" דייקא כפי ההבל שיצא בקדושה מפי דברי אליהו הצדיק או כדומה לו, לא עפ"י הבל הרשעים, ע"כ כששלחו ה' ליתן מטר והיה יודע שהאויר מטומאה, קבץ כל ישראל להר הכרמל וקידש ש"ש ברבים, וצעקו ה' הוא האלקים" ומהבל של אותה הצעקה נעשה עב קטנה ככף איש שהרי לא הי' כ"א הבל של שני דבורים והם היו לברכה. ע"כ.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ובענין הקטורת אפשר לבאר בהקדם דברי החתם סופר (דרשות חת"ס ח"ב עמ' שע"ו):

הגמרא (סנהדרין קיג) אומרת שאחאב בהתווכחו עם אליהו הנביא ז"ל אמר: משה רבך אמר וחרה אף ה' ולא יהיה מטר, והוא ההוא גברא (אחאב) העמיד ע"ז על כל תלם ותלם בא"י ואפ"ה אתא מטרא בזמני! וע"ז נשבע אליהו "אם יהי טל ומטר כי אם לפי דברי". ואכן נעצרו הגשמים למשך ג' שנים, עד שלבסוף א"ל הקב"ה לאליהו "הראה אל אחאב ואתנה מטר ע"פ האדמה", ואז הלך אליהו הנביא וקבץ את כל ישראל אל הר הכרמל, וקידש שם שמים ברבים, והתפלל ועלה "עב קטנה ככף איש", ואתא מטרא.

ויש לדקדק טובא, א. הא שפיר קאמר אחאב שלא עלתה עליו קללתו של מרע"ה, ומה תירץ לו אליהו ע"ז? ב. ועוד, מה לשון "כ"א לפי דברי"? ג. ותו, מכיון שא"ל הקב"ה שרצונו לתת מטר, מ"ט התחכם וקבץ תחלה כל ישראל להר הכרמל ועשה ככה עיכובא? ד. ומ"ט עלה עב קטנה דוקא?

אבל הענין, כי ידוע שהגשמים מתהווים בטבע מאידים העולים מהארץ ומהבל פה אנשי העולם, ואם כי זה הוא הכנה בטבעי העולם, ועיקר הוא כמאחז"ל ספ"ק דתענית שהעבים שואבים ממי אוקינוס ומתמתקים בעבים ע"י מים העליונים מאת ה' מן השמים, מ"מ גם זה אמת כי הוויית העבים הוא מהאידים העולים מן הארץ, והיות שכן, החוש והשכל יעיד כי אם בני אדם וההבל והאידים העולים מהם הוא מהבל פה דובר נבלה ולה"ר וריכילות הגשמים המתהווים מזה המה מלוכלכים מזהמת קליפת עונות ופשעים והמאכלים המתהווים מזה מטמאים אוכליהם ביתר שאת, באופן שיהי' הבל פיהם של שנה הבאה רע יותר משל אשתקד. ועי"ז גשמי שנה הבאה ותבואתה רע וגורם טומאה ומרי יותר ומגדל אנשים רעים וחסאים יותר, ושוב יגדלו האנשים את הגשמים רע יותר בשנה השלישית מבשנית וכן לעולם חוזר חלילה, עד שח"ו כ"כ מושרשים בחטא וטומאה עד כי אין תרופה למכתם חלילה ה'.

ואיך נעצר הגלגל הרע הזה? אלא שמשטובו של אלקי ישראל ית"ש לעצור השמים, ולא יהי' מטר רע ולא יולידו פירות רעים עד שיכנע לבבם הערל וישובו אל ה' ויטהרו האויר (ע"י תפילתם ובקשתם) ויהנו מזיו ה' ותפארתו, והיינו דאמרנו חז"ל (תענית ו') "מלקוש - שמל קשיותיהן של ישראל" והיינו דכתיב "ועצר את השמים ולא יהי' מטר והאדמה לא תתן את יבולה" כדי שישובו ויטהרו האויר, ויש שהגיעו למצב פחות ביותר שכבר לא נותנים משמים הזדמנות זו לתקן את האויר אלא יושרשו בטומאתם עד שח"ו "ואבדתם מהרה".

ובימי אחאב כבר הגיעו לזה השיעור של "ואבדתם מהרה", וע"כ לא נעצר השמים. אמנם בהתלוצץ אחאב עם אליהו, נשבע שלא יהי' מטר "כי אם לפי דברי" דייקא כפי ההבל שיצא בקדושה מפי דברי אליהו הצדיק או כדומה לו, לא עפ"י הבל הרשעים, ע"כ כששלחו ה' ליתן מטר והיה יודע שהאויר מטומאה, קבץ כל ישראל להר הכרמל וקידש ש"ש ברבים, וצעקו ה' הוא האלקים" ומהבל של אותה הצעקה נעשה עב קטנה ככף איש שהרי לא הי' כ"א הבל של שני דבורים והם היו לברכה. ע"כ.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

וגרמה להדליק נרות של קודש גם בנשמתו. קצב, שהיה אדם פשוט, והתלהב מאוד מהמצוה. (טובך יביעו)

וכן גם ברוחניות.

בתחילה חשבת לעצמך "אני עדיין - לא, הנני דל במעשים" וכאשר חשבת כך, נתנו לך מן השמים. אבל את אט התחלת לחשוב "אני כבר צדיק" "אני, אני", אומרים לך משמים:

"נו, נו, אתה צדיק, לא זקוק ליותר עזרה, הגעת, בסדר גמור", לא נותנים סיעתא דשמיא...

להעלות נר

"כתית למאור ההעלות נר תמיד"

"כי נר מצוה ותורה אור, ודרך חיים תוכחות מוסר". המצוה קרויה "נר", מה הוא "נר"? בית קיבול לשמן, והתורה נקראת "אור", היינו מה שדולק בתוככי הנר. ולכן, כמו שהנר - בית הקיבול לשמן - ללא אור אינו כלום כי אם הנר לא דולק אין בו שום תועלת, כך אם אדם עושה מצוות ולא קובע עיתים לתורה, לא מתייגע בתורה - לא שווה מאום. לכן הדבר הראשון הוא: "ליהודים היתה אורה" שהאור יעלה את הנר "להעלות נר תמיד!"

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה באמת להעלות נר תמיד ונזכה לתשובה שלמה ולגאולה שלמה במהרה בימינו אמן ואמן! (להגיד)

שמן זית זך (כו, כ)

בתקופתו של הגאון הנוודע רבי יהודה אסאד זצ"ל, מגדולי גדוליה של הונגריה, חי בעיירה סערדליא יהודי פשוט אחד, שהיה שמש בבית הכנסת. כל כך פשוט ותמים היה יהודי זה, עד שמדי יום בהעלותו ובהדליקו את נרות בית הכנסת, היה לובש את ה'גרטל' שלו, ואומר 'לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הריני מוכן ומזומן לקיים מצוות 'כבדו את ה' באורים', ומכוון בהדלקת נרות זו בבית הכנסת לייחד את כל הייחודים שהיו בהדלקת נרות בבית המקדש. והיו הדברים יוצאים מפיו ככוונה יתירה.

כך היה עושה מידי יום ביומו. והציבור, שהיה מאזין לו, יצא מהתפעלות למראה גודל תמימותו וטהרת ליבו של שמש זה.

פעם הזדמן הקצב של העיירה לבית הכנסת בעת הדלקת הנרות של השמש, והמראה הזה הלהיב גם אותו במאוד מאוד, עד שהחל לקנא בשמש, ושאל אותו האם הוא מוכן למכור לו את זכות המצוה הגדולה הזו של הדלקת הנרות, ואף נקף בסכום כסף גדול מאד שישלשל לידיו באם יהיה מוכן לעשות את העיסקה,

השמש, כמובן, סירב בכל תוקף להעביר את המצוה לקצב. אבל זה לא ויתר. מידי יום ביומו נידנד לשמש בית הכנסת, והתחנן לפניו לתת לו את המצוה.

כל כך גברו נדנדיו, עד שהחליט השמש ללכת לרבי יהודה אסאד ולהיוועץ בו. מששמע הגאון את הסיפור, יעץ לשמש להעביר לקצב את המצוה, ולדרוש ממנו זהוב אחד על כל יום. המדובר היה בסכום כסף גדול מאוד, אבל, הוסיף רבי יהודה אסאד ואמר אל תשתמש בכסף זה שיתן לך הקצב. הנח אותו בצד, למשמרת.

למרות שההוראה הזו היתה קשה מאוד עבור השמש, שחיבב את מצוות ההדלקה ביותר, ציית לאב"ד העיר, ועשה כהוראתו, וכך, מידי יום ביומו מגיש הקצב סכום זהוב אחד לשמש בית הכנסת, וניגש להדליק את הנרות,

השמש, מצידו, קיים גם את החלק השני של הוראת רבי יהודה, והניח את הכסף בקופה מסוימת, ולא נגע בו. במשך השנים התקבץ סכום כסף אדיר.

רק לחשוב באיזה דרגה של יהודים מדובר! מפחיד! איזה תמימות נוגעת ללב! איזה רדיפה אחרי מצוות!

והנה, יום אחד פוגש אחד מבני הקהילה את הקצב בביהכ"נ, והוא בוכה בקול גדול. כששאלו מה אירע, סיפר הקצב שאירס את ביתו ואין לו כסף לממן את הנדנודים.

משהגיעו הדברים לאזניו של רבי יהודה אסאד, קרא הגאון לשמש בית הכנסת, ואמר לו כדברים האלה: עתה הגיע זמן להשתמש בכסף ולעשות בו מצוה גדולה. קח את כל הכסף ששילם לך הקצב ששילם לך הקצב במשך כל השנים, והנמצא באוצרך, ומסור אותו ל...קצב, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד.

השמש, טהור הלב, לא אמר מילה, ועשה כמצווה עליו. המדהים ביותר היה שכאשר ספרו את הזהובים שהיו בקופה, "מעיד אני עלי שמים וארץ - אמר רבי יהודה אסאד - שהיה זה הסכום המדויק שהתחייב הקצב לנדונייתה של בתו - בדיוק! לא זהוב אחד יותר, ולא זהוב אחד פחות!

מה עשה השמש בזה? - הדליק נרות ככוונה גדולה. ממעשה זה צמח לאחמ"כ כל גלגל המצוות הענק, שהכל יצאו נשכרים ממנו. לבד מעצם יראת השמים שאפשר לקבל מסיפור כזה,

יש כאן כמה וכמה לימודי השכל. א. הקצב היה סבור שהוא נותן את הכסף לשמש, ולבסוף התברר שהיה זה למען עצמו, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד. ב. ע"י המצוה העצומה שקיים השמש בהדלקת הנרות המיוחדת שלו, זכה שהתגלגלה לידו זכות נפלאה של הכנסת כלה. ג. הדלקת נרות זו

לקח מעיל תכלת

הייתי בליקוד בשבת פרשת תצוה, ונשאלתי על ידי ראש הישיבה, הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל: חז"ל אמרו (זבחים פח ע"ב, ערכין טו ע"א) שהמעיל מכפר על לשון הרע, מדוע?

האמת, תמהתי לשאלה. הואיל ויודע הוא דברי הגמרא, ודאי יודע הוא המשכם: יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשי הקול -

ואם הזכרנו גמרא זו, נאמר בה רעיון נפלא, ונוקב כל כך.

רבי ירוחם ממיר זצ"ל העיר, שהצרעת באה על לשון הרע, ואמרו בגמרא (ערכין טז ע"ב): מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי ציפורים לטהרתו, אמר הקדוש ברוך הוא: הוא עשה מעשה פטיט [כלומר פטפט בלשון] לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט [שהציפורים מצפצפות בכל שעה (רש"י)]. ותמוה, שהציפורים אינן מדברות לשון הרע ואינן מוציאות שם רע ומסכסכות בין איש לרעהו, ומדוע מביאים אותן כקרבן על לשון הרע.

רואים מכאן, הסיק, שיסוד התביעה על מספר לשון הרע, היא על ה"פטיט". שנתן דורך ללשונו, שפטפט כציפור, ו"ברב דברים לא יחדל פשע, וחושך שפתיו משכיל" (משלי י, יט)!

והוא הדין כאן, "יבוא דבר שבקול ויכפר על דבר שבקול", מה הדמיון בין קול הפעמונים שהוא קול סתמי, לדיבור לשון הרע, אסור ומרושע. אלא שהן הן הדברים: יסוד התביעה, ששחרר שפתיו לפטפט תדיר כפעמונים אלו המשמיעים קולם עם כל פסיעה, והדרישה היא: "והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו סביב" (שמות כח, לב), לשים גדר ומחסום לפה (רבנו בחיי ו"שפתי כהן"). וממילא ימנע מלשון הרע!

כל זה, בדרך אגב. אבל מה שאל ראש הישיבה. שתקתי, הבנתי שיש בפיו תשובה. וצדקתי.

אמר: "הגמרא מצביעה על קול הפעמונים, והמפרשים על אריגת שפת המעיל. ואני סבור, שהיסוד מובע גם במעיל עצמו. בין שפתו העליונה לפעמונים בשוליו, מהוה הוא יריעה ארוכה שכולה תכלת, כרקיע השמים הפרוש מעל לראשו מאופק על אופק (במדבר רבה ד, ג) -

מדוע? אסביר -

ב"כלי יקר" (ויקרא יד, ד) כתב, שמספר לשון הרע משול לזבוב, שאינו שואף אלא למקום זוהמה ונמשך לכל פצע ומוגלה ומטיל שם רמותיו, מזהם ומרעיל. וזהו שנאמר (קהלת י, א): "זבובי מות יבאיש [כל כונתם להבאיש ריחו של אדם], יביע [אומר וידבר אף על אדם שמעשיו כמון] שמן רוקח. [כי בעיניו] יקר מחכמה ומכבוד, סכלות מעט". אם אך יראה מה שנחשב בעיניו כסילות ופגם, מעטים ככל שהיהו, זה יכריע את הכף ויתעלם מכל המעלות העצומות, מחכמה ומכבוד.

ואם כן, מה ההוראה עבורו, מה העצה היעוצה -

שלא יהיה כזבוב המתמקד בנקודה אחת, זניחה, אלא יראה את יריעת התכלת, כיריעת השמים (שבת יא ע"ב), מאופק עד אופן, ויראה שהכל מאיר וזוהר, ויבין שהביקורת - אם ישנה - זניחה וזעירה ואין בכוחה להאפיל על כל הטוב והחיובי. וכמו שפרשו "היו דן את כל האדם לכף זכות" (אבות פ"א מ"ו) שיש באדם תכונה, שבאבחנו נקודה שלילית פוסל הוא את האדם מכל וכל. ואין זה צודק ואינו הוגן, אלא "את כל האדם" תדון לזכות, והביקורת הממוקדת קלה לתיקון. כמו שהמשילו רבותינו "בראשית רבה מו, א) לתאנה שאין בה פסולת אלא עקצה, "העבר אותו ובטל המום". כמה נפלא!

וכידוע אחד מקניני התורה הוא: "שומע, ומוסיף" (אבות פ"ו מ"ו) שמעתי אפוא, והוספתי: דברי ה"כלי יקר" אמת לאמיתה, אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג ע"א), "שיביע שמן רוקח" פרושו יתסיסו שיעלה אבעבועות כדרכו של השמן המתקלקל ומבאיש. ואף כאן, לא זו בלבד שהמספר לשון הרע מתבית על הפצע ומתעלם מכל השאר. אלא ששופט הוא כל מעשי האדם לאור החיסרון שמצא בו, ודן הכל לכף חובה, ועיוות גורר עיוות -

כמו שסיפרו, שעם הארץ התקשה בהבנת פסוק בהלל: "הים ראה, וינס הירדן" - לא מובן, אם הים ראה מה לו לירדן לנוס? המשיך לעין, ונחה דעתו: דוד המלך בעצמו התקשה בכך: "מה לך הים, כי תנוס הירדן". נו, 'ברוך שכיון'...

טעה טעות אחת, שמשכה אחריה שרשרת טעותות...

ואספר מה ששמעתי. מעשה שהיה, והלואי ולא היה -

משפחה תל אביבית אמצה זוג אקדמאים, רופאים, עולים חדשים מרוסיה. דאגו להם בכל הלב, ושוחחו עמם שעות באידיש רצוצה ובתנועות ידים, ובעיקר שפת הלב. לב חם, אוהב ומבין. ואמנם, הם התקדמו צעד אחר צעד, גם העברית שפיהם השתפרה ועזרה לקשר שלהן והתהדק. הם באו לשבתות ולחגים, הצטרפו לזמירות והשתתפו בתפילות. עוד זוג יהודים הצטרף לעם ישראל.

עד ששבת אחת, כאשר נפרדו בלבביות מהמארחים, עמדו הללו בחלון
לנפנף להם לשלום - וראו במו עיניהם כיצד מונית עוברת באקראי, האשה
מאותת לה, המונית נעצרת, והשניים נבלעים בתוכה ונעלמים מן העין.

ההלם התחלף בחרון זועם. זוהי שיא החוצפה, שערוריה. סטירת לחי,
יריקה בפרצוף. לא היה די מלים להגדיר זאת. שיעצרו את המונית ברחוב
השני. לא מתחת לבית! לישר זמירות - ולנסוע במונית? ואם הם עצרו מונית -
ודאי באו לכאן עם כסף? ואולי הגיעו לכאן במונית?! בקיצור, אין עם מי לדבר,
הקשר נותק. הם אמנם ניסו פעמים אחדות להתקשר, אבל ענו להם בקרירות
והם הבינו את הרמז.

כעבור חדשים התקשרו מהארגון. הודיעו שהרופא הוא נפטר. בקשו,
אם אפשר, לבקר ולנחם את האלמנה, הוחלט להענות לבקשה. האלמנה
קיבלה אותם בעיניים דומעות. התחילו לשוחח, כדרך המנחמים. "ממה הוא
נפטר?"

"מהתקף לב" ענתה. "באיכילוב".

"הוא סבל ממחלת לב?"

"רק בזמן האחרון", אמרה. "כאשר היינו בביתכם בשבת. כשירדנו
במדרגות, הוא התאונן על מחושים בלב ובזרוע. הוא היה רופא, והבין את
חומרת המצב. עצרנו מונית ונסענו לבית החולים. הגענו בזמן. הצילו אותו.
שלשום, הגענו מאוחר מדי..."

כלאיים בבגדי כהונה

בפרשתנו נצטוו משה רבינו על עשית בגדי הקודש לאהרן הכהן לכבוד
ולתפארת, ולשם כך "יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני
ואת השש" (שמות כח, ה) מהם נעשו חשב האפוד (שם ו-ח) והחשן (שם,
טו) והאבנט (שמות לט, כט). ופרש רש"י (שמות כח, ד) שהתכלת והארגמן
ותולעת השני היו חוטי צמר צבועים צבעים אלו, והשש הוא פשתן. נמצא,
שבגדי הכהונה היו כלאי שטננו. וההשקפה השגורה, שלמרות שהשטננו נאסר
הותר מכללו בבגדי כהונה. ברם, רבנו יוסף בכור שור (תלמיד רבנו תם) כתב (שמות
ל, לח), שהמהלך הפוך. כשם שנאסר בעונש כרת לרקוח שמן כשמן המשחה
ובשמים כקטורת הסמים משום שאין דרך כבוד להשתמש בשרביטו של מלך, וכן
אסרו (ראש השנה כד ע"א) לעשות בית תבנית היכל ומנורה של שבעת קנים, כך
נאסרה לבישת שטננו לפני שבגדי כהונה היו של כלאים, ואין ראוי לזרים שילבשו
מעין לבושם של משרתי הקדוש ברוך הוא.

ולכאורה, לא הצמר והפשתן הם העיקר בלבוש הכהן הגדול, אלא התכלת
והארגמן ותולעת השני, דהיינו צבע חוטי הצמר. אבל בזוהר הקדוש (ח"ג פו, ב)
אמרו, שהצמר מורה על רחמים והפשתן על דין, לפיכך היה הצמר מקרבן הבל
והתקבל והפשתן מקרבן קין ונדחה. ואסור לערבם יחד אלא בגיע האדם
לשלמות ככהן בשעת עבודתו, ועל כך נאמר: "דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ
כפיה" (משלי לא, יג. ויעוין ב"פנים יפות" דברים יג, א, וב"מכתב מאליהו" ח"ד
עמוד קעה).

למדנו כאן יסוד, ונעמוד עליו.

באדם מצויות כל המידות והיפוכן, והוא נדרש לשני דברים. ראשית, שלא
לנעול עצמו במידה אחת, ואפילו טובה, אלא לכופף כל המידות, גם המידה הטובה
שנחון בה, לכבוד קונו -

זאת השמיענו הגאון מוילנה זצ"ל (בבאורו למשלי ל, יז), שאברהם אבינו היה
עמוד החסד בעולם, "חסד לאברהם" (מיכה ז, כ), אבל אימתי השתבח, כאשר
כפה מדת החסד בלכתו לעקוד את יצחק בנו ונאמר לו: "עתה ידעתי כי ירא אלקים
אתה, ולא חשכת אתו בנך את יחידך ממני" (בראשית כב, יב), בכך הוברר למפרע
כי מעשי החסד שלו לא נבעו רק מתוכנתו הטבעית אלא כעבודת בוראו.

ואספר בענין זה מה ששמעתי מהגאון רבי יצחק רוזרינג זצ"ל מבלוטשין,
שפעם סיפר לו רבו, הסבא מסלבודקה זצ"ל, שעסק בשעתו בביסוס כוללי
האברכים שהקים רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, ונעזר רבות באחד מעשירי קובנא
ומגדולי בעלי הצדקה ומחזיקי התורה, רבי שרגא פייביל, ויחדו הלכו להתפלל
מנחה. בדרכם לבית הכנסת פנה אליו עני, וביקש רחמים קופיות נדבה.
התעלם ממנו.

אמר העני: "תן לי שתי קופיות".

המשיך ללכת.

העני רץ אחריו וחינן קולו: "תן לי לפחות קופייה אחת!" ולא נתן. כפי הנראה
הכיר את המבקש וידע שהוא מטיל עצמו על הציבור בלא הצדקה.

ואמר הסבא מסלבודקה זצ"ל: באותו מעמד, הערכתיו שבעתים משהערכתיו
קודם לכן. כי בתחילה סברתי שהוא בעל לב רך ורחום, נתבע ונותן. אך עתה,
כשראיתי שביכולתו להקשיח לבו לצורך ולא לתת אף פרוטה אחת, הבנתי שכל
סכומי הכסף העצומים שהוא מחלק לצדקה ולהחזקת תורה באים מתוך חשבון
ובחינה!

וכבר היה מעשה באחד מבני החבורה שהעניק כל אשר לו לצדקה. נקרא לפני
רבו, הרבי מפשיסחא זצ"ל, שהוכיחו על שעובר על תקנת אושא (כתובות נ ע"א)
שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומשו, שמא יצטרך לבריות.

ענה: "מקור התקנה, בחשש מפני העתיד. ואילו אני מקיים את הכתוב: "תמים
תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח, יג), ואל תחקור אחר העתידות (רש"י) -
כאילו עברו מתקני אושא על הציווי..."

ויש להבין: וכי לפני כן לא ידע פסוק זה?

אלא שלפני כן סבר שהפסוק "לא יהיה בך אביון" מתייחס אליו, ועתה הבין
שהכתוב "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" מכוון אליו!

זו הוראת השטננו בבגדי הכהן הגדול (ויש אומרים: אף באבנט של הכהנים
יומא ו ע"א ודף יב, ועוד), שבעבודת ה' יש צורך לנקוט במידות מנוגדות.
המאזנות זו את זו. ומקיימים בכך מצות "הולכת בדרכיו" (דברים כח, ט, מ"ע ח).
שמצד אחד: "חסד אל כל היום" (תהלים נב, ג) מצד שני "ואל זעם בכל יום"
(תהלים ז, יב).

ברם, גם זאת נלמד: וכמה זעמו, רגע (ברכות ז ע"א), שנאמר: "כי רגע, באפו.
חיים, ברצונו" (תהלים ל, ו). רגע של מדת הדין, מול עשרים וארבע שעות חסד -
ואף בבגדי הכהן הגדול: הצמר המסמל את מידת הרחמים, מצוי בתכלת
ובארגמן ובתולעת השני. ומולם, חוט אחד של שש, הפשתן המסמל את מידת
הדין -

כמה עלינו ללמוד מזה!

שגם אם נשתמש בכל המידות לעבודת ה', השימוש העיקרי יהיה במידת
החסד. וגם אם נאלץ לדחות חלילה, שהרי שמאל, היד הכהה, היא הדוחה, והימין
מקרבת (סנהדרין קז ע"ב, סוטה מז ע"א), "כאדם המשתמש ביד ימינו, שהיא
עיקר (רש"י שבת פח ע"ב)!

מיד אחרי הדלקת המנורה, מצוה הקב"ה את משה רבינו (כח, א) ואתה הקרב
אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא
אלעזר ואיתמר בני אהרן .

מה זה ואתה הקרב אליך ?

אני אקריא את דברי המדרש על הפסוק הזה {מדרש רבה לו, ב}- בשעה שירד משה
מסיני וראה ישראל באותו מעשה, הביט באהרן והיה מקיש עליו בקורנס, והוא לא
נתכון אלא לעכבם עד שירד משה, ומשה היה סבור שהיה אהרן שתף עמהו, והיה
בלבו עליו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, יודע אני כונתו של אהרן היאך היתה
לטובה

משה רבינו יורד מן ההר... ורואה את אהרן מכה בפטיש על העגל ועל המזבח... אמר
משה רבינו "מה, אח שלי עושה עגל?! ... נתרחק ממנו משה רבינו.

אמר הקב"ה למשה - אתה רואה בעיניים, אני רואה מה נעשה בליבו של אהרן...
אתה רואה אותו לוקח קורנס ומכה, אני יודע שכל מה שהוא עשה, זה הכל כדי
למשוך זמן...

ממשיך המדרש - משל לבן מלכים שזחה דעתו עליו ונטל את הצפורן לחתור בית
אביו, אמר לו פדגוג אל תיגע עצמך תן לי ואני אחתר, הציץ המלך עליו ואמר לו יודע
אני היאך היתה כונתך, חייר איני משליט בריה על פלטין שלי אלא אתה. כך בשעה
שאמר ישראל לאהרן (שמות לב, א) קום עשה לנו אלהים, אמר להם (שמות לב, ב)
פרקו נזמי זהב, אמר להם אני כהן, אני אעשה אותם ומקריב לפניו, והוא לא נתעסק
אלא לעכבן עד שיבוא משה. אמר לו הקדוש ברוך הוא אהרן יודע אני היאך היתה
כונתך, חייר אני משליט על קרבנותיהן של בני אלא אתה, שנאמר: ואתה הקרב
אליך, היכן אמר לו הדבר הזה למשה, במשכן.

יוצא, ושמשה רבינו נחרק מואהרון אחי המעשה... אלמלא הקב"ה שאומר לו ואתה הקרב אליך, משה היה נשאר רחוק ממנו.

אומר הספר נתן דעת, בא תראה מה זה משה רבינו:

האחים האהובים כל כך, שחז"ל אומרים עליהם מי יתנך כאח לי ... מאז ששת ימי בראשית ועד עכשיו, לא היו אחים כאלה.

כשרואה משה רבינו את אח שלו, מחובר לעגל, לא רוצה איתו שום קשר.

למה! זה אח שלך!

עגל ואני, אין לי חיבור איתך! לא רוצה להתקרב!

צריך שהקב"ה יחזור לצוות אותו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. דברי מדרש בפרשת השבוע.

רבתי, אני רוצה ללכת לעוד מדרש אחד, ועליו בע"ה, נרחיב בס"ד:

אומר המדרש שמות רבה {פרשה לו, טז} - דבר אחר, ואתה הקרב אליך, הדא הוא דכתיב {תהלים קיט, צב} לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעיני, כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה: ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה היתה לי ונתתיה לך, שאלולי היא אבדתי עולמי. משל לחכם שנטל קרובתו ועשתה עמו עשר שנים ולא ילדה, אמר לה בקשי לי אשה, אמר לה יכול אני לטל חוץ מרשותך אלא שהייתי מבקש ענותותך. כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, יכול הייתי לעשות לאחייך כהן גדול חוץ מדעתך, אלא שהייתי מבקש שתהא גדול עליי.

רבתי, המדרש פלא מופלא, כל הקטע במדרש...

ואתה הקרב אליך, הרע לו למשה רבינו נעשה רע, כשהקב"ה ביקש ממנו לקחת את אחיו, ולמנות אותו!?

זה משה רבינו, שלפני כמה פרשיות ... פרשת שמות, אומרת התורה {ד, יג} שלח נא ביד תשלח ... אני לא הולך לפגוע באח שלי... וחז"ל אומרים מי יתנך כאח לי - אין כמו האחים האלה...

משה רבינו שומע, שחמישה מיליון אנשים מחכים לגאולה, ואומר "אני לא הולך לגאול את ישראל!"

עד שהקב"ה לא אומר וראך ושמה בלבו - אהרון אחיך מחכה לך... אתה תראה איזה תזמורת הוא יעשה לך, כשאתה בא... עד שמשה רבינו לא שומע את המשפט הזה, הוא לא הולך לגאול...

רבתי, בא הקב"ה למשה רבינו, ואומר לו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, שנתיים לאחר שמשה רבינו לא היה מוכן ללכת אם אהרון יפגע ... בא הקב"ה למשה ואומר - בבקשה, תמנה את אח שלך...

אני? את אח שלי? הרע לו... למשה רבינו נהיה לו רע!

היתכן להבין דבר כזה... שאח קטן הולך למנות אח גדול, ונהיה לו רע???

הוא היה מנהיג של ישראל לפניך... מגיע לו הנהגה לפניך... הקב"ה נתן לך את התפקיד שלו כדי שאתה תהיה המנהיג!

יש תפקיד נוסף... נותנים כהונה, אתה רוצה אותה?

השאלה היא עוד יותר גדולה - כתוב בחז"ל, שבשעה שמשה רבינו סירב בסנה ... אמר לו הקב"ה - בגלל שסירבת, אתה לא תהיה כהן... הכהן יהיה אחיך.

הוא כבר ידע שאח שלו יהיה כהן, אז מה זה הרע לו למה רבינו... מה מונח כאן?

רבתי, כדי להסביר את הדברים, ישנם כמה וכמה מהלכים, לא נספיק את כולם היום... אבל לפחות את חלקם:

כותב הכתב סופר - בפרשת פנחס, אומר הקב"ה למשה רבינו, עלולות להר העבריים... {כז, יב} וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל {יג} וראייתה אתה ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך אומר הקב"ה למשה רבינו - תעלה אל ההר, אתה עומד להסתלק מן העולם, גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך

אומר רש"י - כאשר נאסף אהרן אחיך. מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן. **שואל הכתב סופר -** מה זה ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך? בלי המילה גם אתה, אז לא מסתדר!?

כותב הכתב סופר תשובה נפלאה ביותר - אדם חי בעולם הזה, כדי לקיים מצוות, שנאמר {קהלת יב, יג} סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם...

בשביל זה האדם יורד לפה... מאה ועשרים שנה לקיים מצוות.

ברגע שאדם סוגר את העיניים, אומר לנו כבר דוד המלך בתהילים {קטו, יז} לא המתים יללו יי ולא כל ירדי דומה.

ירדי דומה - אלה שנכנסו בדיימ של דומה... הוא הממונה על המתים ... אין להם שום דבר, לא יכולים להלל, לא יכולים לעשות שום דבר...

אבל הבן-אדם, יכל להמשיך לקיים מצוות, גם בלי קיום מצוות... איך?

כל המניח בן כמותו, כאילו לא מת.

אם אדם מניח בן כמותו, שממשיך לעשות את המצוות, כאילו לא מת. למה?

אומרים חז"ל - כי ברא, כרעא דאבוה - הבן הוא הרגליים של האבא... האבא כבר לא יכל ללכת, הוא נמצא בתוך הבור, הוא לא יכל לזוז... אבל הבן, בעשיית המצוות, פועל מכוחו של האבא...

אם הוא פועל מכוחו של האבא, אז המצוות ממשיכות להזדקף לזכותו של האבא.

צריכים לדעת, שזה גם לחובה וגם לזכות - הזכות בקיום המצוות, והחובה בקיום העבירות רח"ל.

גם על זה מענישים את ההורים, ולכן כתוב ספרי חיים וספרי מתים נפתחים... **אומרים חז"ל -** מביאים את ההורים לדין מחדש, על מה שעושים הילדים במהלך השנה.

אומר הכתב סופר - האדם יש לו תפקיד אחד... לחיות ולקיים מצוות... וכשהוא מת - להשאיר בנים כשרים, שימשיכו את העבודה שלו.

כשהקב"ה מצוה את משה רבינו, בפרשת חקת, לקרוא לאהרון ולאעזר ולהעלות אותם להר הזה... שם אמור אהרון להסתלק.

אומרת התורה {פרשת חקת, כ, כה} - קח את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אתם הר הזה.

אומר רש"י - קח את אהרן, בדברי ניחומים, אמור לו, אשריך שתראה כתרך נתון לבנך, מה שאין אני זכאי לכך.

שואל הכתב סופר - איפה זכה לזה משה רבינו!?

הקב"ה אמר לו ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך ... הוא לא זכה ... משה רבינו עלה למות, אף אחד לא היה איתו ... מת לבד, רק הקב"ה התעסק בקבורה שלו, משה רבינו לא הוריד את הגלימה שלו והלביש את בניו... לא את גרשום ולא את אליעזר...

אז איפה קיים הקב"ה את הציווי ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך? בא ונלמד את המדרש שלמדנו עכשיו...

אומר הכתב סופר - כיוון שאמר הקב"ה למשה רבינו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי... הרע לו למשה רבינו... מה הרע לו? אילו היה אומר רק הקרב את אהרן... למשה רבינו לא היתה שום חלישות הדעת... אבל מה הוא אומר?

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו...

אמר משה רבינו - אתה ממנה אותו ואני מושך אותו ביחד עם הבנים שלו!?

הבטחת לי ריבונו של עולם... הבטחת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך!

אני לא רואה שאתה מצוה אותי, שאני אמנה את הבנים שלי אחרי בהנהגה... בשעה שאמרת לי ריבונו, של עולם {במדבר כז, טז} יפקד ה' אלקי הרוח לכל-בשר איש על-העדה... אמר משה רבינו - למי הוא מתכוון איש על-העדה? **אומרים חז"ל במדרש -** אמר משה, הגיע הזמן למנות את ילדיי לממשיכי הדרך שלי. אם משה רבינו חשב שילדיו ראויים להמשיך את הדרך, סימן שהם מתאימים לזה מבחינה רוחנית.

הקב"ה אומר לו - הבנים שלך לא יהיו ממשיכי הדרך... אז מי יהיו ממשיכי הדרך שלך?

יהושע בן-נון, שנאמר {משלי כז, יח} נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד... הוא ימשיך.

אמר משה רבינו - ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי ... ריבונו של עולם, אני הולך למנות את אהרון... ועל המקום, גם את בניו לממשיכי הדרך, איפה ההבטחה שלך ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך???

אמר לו הקב"ה - אני לא מבין מה אתה רוצה... תורה היתה לי ונתתיה לך, מה אתה רוצה!?

שואל הכתב סופר - מה התשובה?

מה זה שבן-אדם אומר "אני רוצה שהבנים שלי ימשיכו בדרכי!?"

אני כהן... הבן שלי ממשיך בדרך שלך... לוקח את הבגדים וממשיך בכהונה.

אמר לו הקב"ה - זה סקטור מאוד מצומצם של כוהנים... אתה משה רבינו, כל עם ישראל ממשיך בתורה שאתה הבאת... תורה היתה לי ונתתיה לך!

אז כל מי שיושב ועוסק בתורה, זה נזקף לזכותו של משה רבינו!

אומרים חז"ל - ברא, כרעא דאבוה - הרגליים של הבן ממשיכים את האבא. אמר הקב"ה למשה - אתה לא צריך את זה, למה?

מסיבה אחת פשוטה... כיון שאתה קיבלת את התורה, ועצם זה שאתה מקבל התורה, כל תורה ותורה שנלמדת בעולם, נוקפת לזכותך! אם ככה, מה אתה בא בתלונות???

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ... הרע לו למשה רבינו - "איפה הילדים שלי?" הילדים שלך!?

כל מיליוני היהודים, שגמרו השבוע מסכת יומא והתחילו מסכת סוכה, זה הכל שלך! זה הרגליים שלך! זה ה- ברא כרעא דאבוה שלך! אז מה חלשה דעתך!?

אומר הכתב סופר - עכשיו תבין, מה אמר משה רבינו, מה הרע לו ... ומה התשובה שהוא קיבל משמים...

אומר הספר הפריון, לבעל קיצור שולחן ערוך - איזה נס שלא מונו ילדיו של משה רבינו, כי אם התורה היתה ניתנת למשה רבינו בירושה, התורה היתה נשארת אך ורק לבניו של משה רבינו...

אין דבר כזה שישראל יהיה כהן, כי הכהונה ניתנה לאהרון ולבניו... אין דבר כזה, שמי שקיבל מלכות, זה עובר לבניו.

מי שסיים מסכת יומא השבוע יודע... אומרת הגמרא - כתר כהונה לקח אהרון, וממשיך לבניו... כתר מלכות קיבל דוד המלך, וממשיך לבניו... כתר תורה, מונח וכל אחד ואחד יכל לבוא לקחת אותו, וללמוד תורה.

אומר ספר הפריון - זה מה שאומרים במשנה באבות {יב, ב} רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלך. והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך. וכל מעשיך יהיו לשם שמים... התורה היא לא בירושה, היא ניתנה במתנה... אם כך, כל אחד יכל לבוא וללמוד בה.

לאחר היסוד הנפלא הזה, הבנו מה אירע למשה רבינו ומה התיקון...

רבתי, הפירוש הבא שנאמר אותו, הוא פירושו של הבעל זרע ברך, תלמידו של המגלה עמוקות, ר' ברוך ברכיה שפירא, והרעיון שלו מופיע בספר זרע ברך ... וכידוע לכולם, שכל נושא שהזרע ברך נוגע בו, הוא פשוט חורש את הנושא מכל כיוון שהוא, ומגלה חידושים עצומים שלא שמעתם און מעולם...

הדברים שלו מאוד קשים לפיענוח, ולכן נאמר על קצה המזלג את היסוד שלו... אני אקדים הקדמה לדבריו, וברגע שנלמד את הדברים... לכאורה, הדברים יישמעו לנו בלתי הגיוניים לעילי... אבל יש להם סימוכין, בדברי חז"ל בפרשת כי תשא.

פנתח הזרע ברך ואומר כך - המנורה, כל הדברים שהיו בה, מכוונים כנגד חמישה חמשי תורה - במנורה יש כפתורים, יש פרחים, יש גביעים, יש גובה י"ח טפחים, יש שבעה קנים... הכל מכוון כנגד חמישה חמשי תורה בדקדוק.

כותב האר"י הקדוש - שבעת הקנים של המנורה, מכוונים כנגד שבעת התיבות של הפסוק הראשון, בפרשת בראשית... בראשית בראשית את השמים ואת הארץ - יש כאן שבעה תיבות, כנגד שבעת הקנים של המנורה. במנורה, כותב האר"י הקדוש, ישנם אחד-עשר כפתורים... כנגד הפסוק הראשון בחומש שמות- ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. במנורה ישנם תשעה פרחים, כנגד הפסוק הראשון בחומש ויקרא - ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור. הגובה של המנורה, כותב האר"י הקדוש, י"ח טפחים.

כותב האר"י הקדוש - י"ח טפחים, הם לא י"ח טפחים מלאים... הגובה של המנורה הוא לא מטר שמונים ... הוא שבעה-עשר טפחים ועוד קצת... הקצת הזה, נחשב לטפח מלא... ישנם י"ז טפחים מלאים.

אומר האר"י הקדוש - בפסוק הראשון בחומש במדבר, תמצא י"ז תיבות. יש במנורה כ"ב גביעים, ככל אחד מששת הקנים, היה שלושה גביעים... $18 = 6 \times 3$... ובקנה המרכזי היה ארבע גביעים. $22 = 18 + 4$.

כ"ב גביעים, הוא כנגד הפסוק הראשון {דברים א, א} אלה הדברים אשר דבר משה ... יוצא, שכל הסימנים הנמצאים במנורה... כך כותב האר"י הקדוש... כך כותב הגאון מוילנה ועוד ... מכוונים כנגד התורה הקדושה.

בא רבינו בחיי {פרשת תרומה} וכותב - כ"ב הגביעים הנמצאים במנורה, הם כנגד כ"ב אותיות, שבהם ניתנה התורה. אם אתם רוצים, תסתכלו גם ברקנטי שכותב - כ"ב הגביעים, הם כנגד פמליה של 22,000 מלאכי השרת, שליוו את הקב"ה, בשעת נתינת התורה. בא החתם סופר ואומר - ששת הקנים שבמנורה, כנגד שישה סדרי משנה.

רבתי, יוצא שכל המנורה הזאת, על כל הדברים שבה- הכפתורים, הגביעים, הפרחים, הגובה... הכל מכוון לחמישה חומשי תורה. אומרים חז"ל - כל השמן רומז לחכמת התורה ... זה קשור יותר לחנוכה, כפי שידוע לכולם ...

אומרת הגמרא {מסכת ברכות נו, א} - הוואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה שנאמר {שמות כז-כ} ויקחו אליך שמן זית זך. {קהלת ח, א} חכמת אדם תאיר פניו - החכמה של האדם, מאירה לו על הפנים. בא הספר זרע ברך וזורק פצצה:

משה רבינו שבר את הלוחות... הוא יורד מן ההר, שבוע הבא בע"ה נקרא את זה, פרשת כי תשא... הוא רואה שעם ישראל עושה עגל, הוא לוקח את הלוחות וזורק אותם.

שואל הזרע ברך שאלה עצומה ... כשקראתי אותה בפעם הראשונה קבלתי צמרמורת - מי התיר לך לשבור לוחות שלא שלך ? רש"י כותב בפסוק האחרון בתורה ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל.

לעיני כל ישראל, שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר ואשברם לעיניכם {דברים יז, יז}, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר אשר שברת {שמות לד, א}, יישר כחך ששברת {שבת פז}.

יישר כחך ששברת - תודה רבה ששברת את הלוחות. בא הספר זרע ברך ושואל - מי התיר לך לשבור את הלוחות ? זה לא שלך, מה אתה שובר ?

מביא הספר ראייה מפורשת מדברי מדרש. אומר המדרש רבה {פרשת כי תשא מ"ו, א}: ראיה שאין לישראל עמיה... משה רבינו יורד ורואה את העגל, אמר תשמעו, עם ישראל לא יוצא מזה חטא הזה... החטא הזה הוא לעד, אין יציאה ממנו... הלך משה וחבר נפשו עמיהם ... אמר משה כולם עשו את העגל, או שלא מיחו, היחיד שלא היה פה שעשו את העגל, זה אני יוצא שאני היחיד שלא חטאתי, אלך להצטרף עמיהם, גם אני בחבילה.

ושבר את הלוחות. ואמר להקדוש ברוך הוא הם חטאו שעשו את העגל ואני חטאתי ששברתי הלוחות... קל וחומר. אומר משה חטאתי ששברתי את הלוחות. כל הקל וחומר לא רלוונטי, תבקש רשות. אם מוחל אתה להם אף לי מחל, שנאמר {שמות לב, לב} ועתה אם תשא חטאתם, כן לחטאתי מחל, ואם אין אתה מוחל להם אל תמחל לי, אלא {שמות לב, לב} מחני נא מספרך אשר כתבת.

אמר רבי אחא, לא זו משם עד שפנה חטיה שלהם משה רבינו לא זו מהמקום, עד שאמר לו הקב"ה שהוא מוחל לו על החטא שנאמר {שמות לב, טו} ויפן וירד משה. כיון שפנה חטיה שלהם - כיון שפנה רבינו הצליח להשיג כפרה על חטא העגל... אמר משה הרי היה לישראל מי שיבקש עליהם, אני מי יבקש עלי, התחיל מצטער על שבור הלוחות.

רבתי, עד כאן קטע ראשון במדרש. הדבר הזה של שבירת הלוחות, הוא דבר לא מובן... אומר רש"י - ישר כוח ששיברת ...

שואל הזרע ברך - מי התיר לך לשבור את הלוחות ? הנה משה רבינו שבר את הלוחות, ואומר רבינו של עולם חטאתי ! איפה נתכפר משה רבינו, על שבירת הלוחות ? רבתי זה פרשת השבוע שלנו, שימו לב ...

אומר הזרע ברך - ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך ... הייתכן ? למה לא תגיד אתה תצוה את בני ישראל ... למה באף כלי, לא כתוב ואתה תצוה ? אומר הרמב"ן - ואתה תצוה כל שמן צריכים להביא אליך. שואל הזרע ברך - למה צריכים להביא אליך ? כל כלי לא צריך להביא אליך... עצים למערכה, וחייטים ללחם, וכבשים לתמידים לא צריכים לבוא, רק השמן, מה יש ?

אומר הספר זרע ברך - פשוט מאוד... אמר מ הקב"ה - ריבונו של עולם, לעם ישראל השגת מחילה לחטא העגל... איך השגת מחילה ? {ב, ו} ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי {ג} וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת אומרים חז"ל במדרש {תנחומא פרשת תרומה, אות ח} - יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו את העגל. יוצא, שהקב"ה נתן לעם ישראל כפרה על חטא העגל, לעשות משכן. אומר משה - ריבונו של עולם, לעם ישראל נתת כפרה, יעשו את המשכן ויכפרו על חטא העגל... אני ששברתי את הלוחות, מה תהיה כפרתי ? אמר לו הקב"ה - ואתה ... הכפרה שלך... בפרשת תרומה, נאמרת כפרה לישראל על חטא העגל... משה רבינו הרי לא היה בחטא העגל ... אם הוא לא היה בחטא העגל, אז הוא לא צריך כפרה בבניית המשכן... על מה הוא צריך כפרה ? על שבירת הלוחות. אמר לו הקב"ה - ואתה... אתה יודע מה תהיה כפרתך, על שבירת הלוחות ? תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד ... אתה מטפל במנורה, אתה עושה את המנורה, את השמן מביאים אליך, רק אתה מתעסק במנורה, למה ?

אומר הזרע ברך - כי המנורה מכוונת, כנגד חמישה חומשי תורה... שבע הקנים, כנגד הפסוק הראשון בבראשית, וההמשך הסברנו ... הכ"ב גביעים, כנגד הפסוק הראשון בחומש דברים והתשע כנגד ויקרא... הי"א כנגד שמות... הי"ז כנגד במדבר... יוצא שכל דבר, מכוון כנגד חמישה חומשי תורה. אמר לו הקב"ה - הם התכפרו במשכן, ובמה אתה מתכפר ששברת את הלוחות ? ויקחו אליך שמן זית זך ... אתה תיקח את השמן, ואתה תטפל במנורה... אתה תבנה את המנורה כתיקנה, על זה ששברת את הלוחות. אתה תעשה את המנורה, שהיא כנגד תורה שבע"פ, כי עפ"י שנים עדים, יקום דבר... כותב הכלי יקר - בפנים יש לך את הלוחות במ"ס וסמ"ך היו עומדים ... בחוץ, יש לך את המנורה...

שיברת את הלוחות לעיני כל ישראל, אז מה תהיה הכפרה ? תהיה לך כפרה במנורה שאתה מתעסק איתה ... יביאו אליך את השמן, ואתה תעסוק בה, זה יהיה הכפרה שלך. לכן יש כאן ו החיבור ... ואתה - הם התכפרו בפרשה הקודמת... פרשת תרומה, ואתה... מתי אתה מתכפר ? ויקחו אליך שמן זית זך. עכשיו אתה מבין, למה זה ויקחו אליך שמן זית זך ? אמרנו תביא את זה אחרי הבניה של המשכן... אמר משה רבינו - הם התכפרו כבר, במה אני מתכפר ? אמר הקב"ה - רגע אחד ... לפני שאני מצוה על הבגדים, בא נסגור את העיניים עם משה רבינו... נגיד מה הכפרה שלו, במה הכפרה שלו ? ואתה תצוה את בני ישראל.

רבתי, לאחר הפצצה הנפלאה הזאת, בואו נלך עוד שלב אחד: ראיתי לפני שנים... נראה לי שזה היה בספר חקרי לב שאומר... עכשיו מבין טוב מאוד ... בפרשת תרומה, לא מופיע שמו של אהרון הכהן... בפרשת תצוה, לא מופיע שמו של משה רבינו, למה ? בפרשת תרומה, זה היה הכפרה על חטא העגל, שעשה אהרון הכהן... לכן שמו לא מופיע. בפרשת תצוה, על מה הכפרה ? על שבירת הלוחות, מי עשה ? משה רבינו, לכן שמו לא מופיע. אומר הזרע ברך - עכשיו בא נלמד ביחד את המדרש... אומר המדרש שמות רבה {פרשה לו, ד} - דבר אחר, ואתה הקרב אליך, הדא הוא דכתיב {תהלים קיט, צב} לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעיני, כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה: ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה היתה לי ונתתיה לך, שאלולי היא אבדתי עולמי

שהקב"ה ראה שרע למשה רבינו, היתה לו שאלה עצומה - תורה היתה לי ונתתיה לך, למה נתתי לך את התורה ? אומרת הגמרא {מסכת שבת פט, א} - וא"ר יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא אמר לו נתתיה לארץ הלך אצל ארץ אמר לה תורה היכן היא אמרה לו {איוב כח-כג} אלקים הבין דרכה וגו' הלך אצל ים ואמר לו אין עמדי הלך אצל תהום א"ל אין בי שנאמר {איוב כח-יד} תהום אמר לא בי היא וים אמר אין עמדי אבדון ומות אמרו באזינוני שמענו שמעה חזר ואמר לפני הקב"ה רבש"ע חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה אמר לו לך אצל בן עמרם צריך להבין את המילה הזאת... מה זה לך אצל בן עמרם... כולם יודעים, שמכנים מישוהו שלא בשם שלו... זה כינוי גנאי. כשכלב רצה להשתיק את כולם, בשעה שהוא חזר מהמרגלים, ורצה להגיד שהארץ הזאת טובה, מה הוא אמר ? וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם.

ראיתי פעם, באחד המפרשים על הגמרא בשבת, שאמר - לך אצל בן עמרם ... משה רבינו כבר לא נמצא כאן, הביטול של משה רבינו, הוא מחק את עצמו לגמרי. והאיש משה עזר מאד מכל האדם - משה רבינו איננו כאן. לך אצל בן עמרם - משה רבינו קיבל את התורה, כי הוא לא נמצא כאן ... משה רבינו קיבל תורה מסיני ... הוא האדם הנמוך ביותר, כמו הר סיני.

ממשיכה הגמרא ואומרת - הלך אצל משה אמר לו תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה א"ל הקב"ה למשה בדאי אתה אמר לפניו רבונו של עולם חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי אמר לו הקב"ה למשה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר {מלאכי ג-כב} זכרו תורת משה עבדי וגו'. עד כאן דברי הגמרא.

עוד

!? מה הוא לא ראה את משה רבינו, יורד עם שתי לוחות העדות?
הרי כולם ראו... דיברנו שבוע שעבר, ש שאלו מלאכי השרת- מה לילוד אישה ביננו?!
לקבל את התורה בא. אז כולם היו שם, גם השטן.
מי נתן למשה רבינו את הקטורת?
השטן... אתה יודע שמשנה רבינו לקח את הלוחות, אתה היית שם! אז למה אתה שואל, איפה התורה?

אומר הספר זרע ברוך - לא זה הנידון... אז מה הנידון?
חוץ מהתורה הקדושה, נתן הקב"ה למשה רבינו גם פלפולה של תורה, גם הלכה של תורה, גם אגדתה של תורה, הכל הקב"ה נתן למשה רבינו.
נתן את זה למשה רבינו, אז השטן שואל "איפה זה?"
נתת לו את הלוחות, אבל פלפולה של תורה לא נמצא כאן כבר, אגדה של תורה- לא נמצא כאן, פסק של תורה- לא נמצא כאן.
אמר הקב"ה - נתתי את זה למשה רבינו בגלל הענווה.
אם ככה, אומר הספר זרע ברוך - אמר הקב"ה, הרע לו למשה רבינו? אתה רע לו, שאהרון אחיך התמנה?

איך יכל להיות, אדם שקיבל את התורה בגלל הענווה שלו, נהיה לו רע שאחיך קיבל תפקיד, זה מתאים לאדם שהוא עניו? איפה זה מסתדר עם הענווה שלו?!
אומר הספר זרע ברוך, אני יגיד לך מה קרה כאן - משה רבינו ידע, שהתפקיד מגיע לאהרון הכהן... משה רבינו חשש כאן מדבר אחר... משה רבינו חשש, שמה שהקב"ה אמר לאהרון הכהן - **ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך**, היות ושני הפסוקים הראשונים בתחילת הפרשה, עוסקים בכפרת משה רבינו, על מה שהוא שבר את הלוחות ואתה תצוה את בני ישראל - אתה שברת את הלוחות... התקנה שלך, שתתעסק בענין המנורה...ומיד אחרי שהוא גומר את זה... אומר לו **ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך**.

אומר משה רבינו - למה זה מופיע כאן **ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך**? פירוש הדבר, שהקב"ה אומר- אתה גם תתקן גם את זה, וגם לא תהיה כהן.
זאת אומרת, חלק מהכפרה של משה רבינו על שבירת הלוחות, זה א' כל, שהוא התעסק במנורה, וגם שהוא לא יהיה כהן.
הראה לו משה רבינו, שזה העונש שהוא קיבל.
אמר לו הקב"ה- עונש? על איזה עונש אתה מדבר? ישר כחך ששיברת!
עונש?! שכר אני נותן לך, ששיברת!
איזה שכר?
תורה היתה לי ונתתה לך - זה השכר שקיבלת!
איפה השכר?

אומר הזרע ברוך, בא נקרא עוד קטע במדרש:
ברגע ששבר משה את הלוחות, אמר לו הקב"ה - ואמר לו הקדוש ברוך הוא אל תצטער בלוחות הראשונות, שלא היו אלא עשרת הדברות לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות, היא הוא דכתיב: **ויגד לך תעלמות חממה כי כפלים לתושיה**, ולא עוד, אלא שאתה מבשר שמחלתי לך על חטייה שלך, שנאמר (איוב יא, ו) **ודע כי ישה לך אלוה מעונך**.
אמר הקב"ה - אתה אומר עונש?!
ואתה הקרב אליך... הרע לו למשה רבינו על העונש... איזה עונש?!
שכר אני נותן לך!
הלוחות יהיו שלך... אני נותן לך פלפולה של תורה, אגדות, הלכות, אתה מקבל שכר, ישר כחך ששיברת!

אז משה רבינו, מצד אחד צריך כפרה על זה שהוא שבר בלי רשות, ועל זה הוא אומר לו - **ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך** - תטפל במנורה... זה יהיה כפרה.
אמר משה רבינו - אולי בגלל זה, הוא לא נתן לי כהונה?!
מה פתאום... אתה תקבל את הכהונה, תקבל את מה שמגיע לך... הכל בסדר גמור.
אבל מה, אומר לו הקב"ה - תקבל תוספת, בלוחות השניות!
אם ככה, נוכל להבין, מהו ואתה תצוה ולמה זה נכנס כאן, בצמוד לפרשת תרומה:

לאחר כל הדברים שאמרנו, רבותי, באו נשכח את הכל ונגיע לדודבן... שימו לב לרעיון נפלא, שמצאתי בספר **אור גדליה**, הוא אומר - ראיתי את זה באיזה ספר, ואיני זוכר איפה ראיתי.
אני מצאתי בס"ד, את הספר שעליו דיבר האור גדליה, הוא נקרא **תכלת מרדכי**, של המהרש"ם **מנערוזאן** - ר' שלום מרדכי הכהן שבדרון, הסבא של הרב שלום שבדרון הידוע.

אומר המהרש"ם מנערוזאן... הוא מביא נוסח קצת אחר מהמדרש שכתוב **אצלנו** **אבל זה לא משנה, אפשר להשתמש עם אותו נוסח**:
כתוב במדרש - שכאמר הקדוש ברוך הוא למשה: **ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה היתה לי, ונתתה לך, שאולי היא אבדתי עולמי**

הנוסח שמביא המהרש"ם מנערוזאן, הוא נוסח ק - הרע לו למשה רבינו בעיניו - מה הנ"מ אם זה בעיניו או לא?
אומר הספר תכלת מרדכי, מביא אותו הספר **אור גדליה**, ברעיון נפלא ביותר:
חס וחלילה! להעלות על הדעת, שהרע לו למשה רבינו... הרע לו למשה רבינו שאהרון אחיך התמנה להיות כהן?!
מה הרע לו?
משה רבינו לפני שמונה פרשיות, קראנו בתורה, בפרשת שמות- **שלח נא ביד תשלח**... אני לא הולך... אני לא הולך לפגוע באח שלי.
משה רבינו לא הולך לפגוע באח שלו... וחז"ל אומרים מי יתנך כאח לי - אין אחים כאלה בבריאה, כמשה ואהרון.

אומרים חז"ל {תהילים קלג, ב} - **זקן אהרן שירד על פי מדותיו** - בשעה שמשחו את אהרון, משה רבינו היה ביחד איתו, כאילו שמשחו אותו.
משה ואהרון כאלה אחים, הרע לו למשה רבינו, למנות את אח שלו, הגדול ממנו... אתה יכל להאמין לדבר כזה?
אומר הספר תכלת מרדכי, מביא אותו הספר **אור גדליה**:
חס וחלילה!
אומר משה רבינו להקב"ה - ריבונו של עולם, אני רוצה לשאול שאלה... אתה מוכן להסביר לי, למה אני צריך לקרב את אח שלי? למה אני?
כשנגלית אלי בסנה... בפרשת שמות, שלחת משהו למנות אותי? נגלית אלי בסנה ואמרת לי - משה, אתה הולך להיות הגואל של ישראל.
לא שלחת משהו, אתה באת, ואמרת לי "אתה תהיה הגואל".
אומרים חז"ל, ששם בפרשת שמות, אמר לו הקב"ה... אחרי שבעה ימים שהקב"ה מנחל עם משה רבינו משה ומתן - {ד, יד} הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי-דבר ידבר הוא וגם הנה-הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו - אתה היית אמור להיות כהן, והכהונה תעבור לאהרון אחיך...
משה רבינו יודע שהוא לא יהיה כהן, הוא יהיה המנהיג ולא יהיה כהן... כהן יהיה אח שלי.

אז מה זה - הרע לו למשה רבינו?
אומר הספר תכלת מרדכי - אמר משה רבינו - ריבונו של עולם, תרשה לי לשאול שאלה, למה אני האח הקטן של אהרון הכהן, צריך לגשת אליו ולמנות אותו, למה לבזות את אח שלי? ריבונו של עולם, אתה לא יכל לבוא ולמנות אותו? למה אתה אומר לי **ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך**? תקרב אותו לבד!
תקרא לאהרון ותגיד לו - אהרון, אחיך מנהיג ואתה כהן, למה אני צריך לעשות את זה?
הרע לו למשה רבינו, שהוא שוב פעם צריך לפגוע באח שלו.
"אני הולך לפגוע באח שלי? אני?! לא הולך!"
אמר לו הקב"ה - **תורה היתה לי ונתתה לך**... דיברנו בשבוע שעבר ויקחו לי תרומה... אומרים חז"ל ויקחו לי? היה צריך לומר ויתנו לי... מה זה ויקחו?
אמר הקב"ה - נתתי לכם את התורה... נמכרתי עמה!!!
אמר הקב"ה - מה אתה רוצה, קיבלתם את התורה- לקחתם אותי איתה... אם לקחתם אותי איתה, כשאתה, עמוד התורה מדבר, אז מי מדבר?
הקב"ה מדבר.
אחרי שנתתי את התורה, אני בתוך התורה... איפה נמצאת התורה?
אצלך!
אומר הקב"ה - רציית לגלות כאן את הכלל, שתורה היא הממנה... ותורה היא הממנה... ותורה היא הממנה, שנאמר **מכרתי לכם תורתני, כביכול נמכרתי עמה**.
אז מה אתה אומר, משה רבינו, שאני פוגע באהרון אחיך?
אם התורה לא היתה ניתנת, כמו שהיה שמיניתי אותך... אז אני ניגלה אליך בסנה, ואני אומר לך...
אם עדיין לא הייתי נותן את התורה... אז אני ניגלה לאהרון הכהן ואומר לו "אתה כהן"
אחרי שנתתי את התורה, אז עתה, נמכרתי עמה... כשאתה ממנה בכוח התורה, זה אני ממנה!
למדנו מכאן מה פירוש הדבר **ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך**... הרע לו למשה, שיש כאן פגיעה...
אמר הקב"ה - אין כאן שום פגיעה... כשאתה ממנה, התורה ממנה ואני ממנה... הכל הוא אותו אחד.

אם ככה, בס"ד נוכל להבין, את מה שכותב האור החיים הקדוש, ובוזה בע"ה נסיים:
כותב האור חיים הקדוש (כז, כ) - ובדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש (בראשית ח') כי ד' גליות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם עליו השלום, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלים מן התורה.

בדרך הדרוש
ולכן ביקש על זה שכר כ"כ גדול. והנה הרי צורת חקיקת האותיות היה שש אותיות על כל אחד מהאבנים, והוספו אות אהרן או יותר על כל אבן משום שבת השני, לדוגמא ראובן שיש בו חמש אותיות הוסיפו לו אות ש' משמעון וכן הלאה חוץ "מנמימן" שיש לו ששה אותיות משמו העצמי נמצא שלא יתכן שמוצאו אבן שהיה נחרת על ידי השמיר בשם "ראובן" ש' שהרי מדוע יעשו כן, ולא היה אלא בשם בנימין שהוא שם המצוי בלא הוספתו, ולכן ביקש שכר כ"כ הרבה ומוכן היטב למה אמרו של בנימין היתה. (פניני קדם)

האבנים תהיו על שמות בני ישראל (כח כא)
בנימי קדושים מבוואר שפעם אחת נאבד אבן מהאפור והיה כיו"ב אצל דמא בן נתניה ודרש על זה סכום כביר ושלילמו לו ישראל ומבוואר שאותו אבן היה של בנימין שהוא מסוג אבני ישפה. ולכאורה מנין שהיה של בנימין ביאר בספר פרי הילולים שלכאורה הרי אבן ישפה הוא בנמצא, והוא יתכן לבקש סכום כ"כ גדול עבורו. אלא למעשה צ"ע מה עשו עם האבן, הרי אי אפשר לחרוט עליו אותיות בנימין, שהרי הוצרכו לשמיר ובזמן זה כבר לא היה השמיר שיהיה האותיות. אלא בהכרח שלדמא בן נתניה שהיה סוחר אבנים היה לו אבן קדומה כזאת שהיה שייך לאחד בשם בנימין ובזמן היה נחרת בשמיר והיתה אבן עתיקה,

ויעקב כתב שם, והא לא כתיב ט' ומשני שבטי ישורון כתיב. והקשו שפרשים למה לא הקשה ברישא כתיב ש' שקדם לצ', ותירצו עפ"י מדרש והאבנים חד אבן שמוות אבנים עצמן על אודם כתיב אודם ראובן וכי, וחד אבן דכתיב שמוות אבות אברהם יצחק ויעקב ודרוש אבות אב וכן, וגם אבות יכונה בשם אבנים רועה אבן ישראל (בראשית מ"ט, כ"ד). ואיתי שפיר קודם לא יוכל להקשות כתיב ד"ל דסובר שמוות אבנים היה כותב וכתבי ט' בפסדה, ופריך מצי' ויתרין שכתבי אברהם יצחק יעקב, וכיון דדרשו האבנים על אבות א"כ נחסר ט' ומשני שבטי ישורון: (פרדס יוסף)

והנה הרי צורת חקיקת האותיות היה שש אותיות על כל אחד מהאבנים, והוספו אות אהרן או יותר על כל אבן משום שבת השני, לדוגמא ראובן שיש בו חמש אותיות הוסיפו לו אות ש' משמעון וכן הלאה חוץ "מנמימן" שיש לו ששה אותיות משמו העצמי נמצא שלא יתכן שמוצאו אבן שהיה נחרת על ידי השמיר בשם "ראובן" ש' שהרי מדוע יעשו כן, ולא היה אלא בשם בנימין שהוא שם המצוי בלא הוספתו, ולכן ביקש שכר כ"כ הרבה ומוכן היטב למה אמרו של בנימין היתה. (פניני קדם)

האבנים (כ"ח, כ"א). ובימא (ע"ג ע"ב) אמר ריש לקיש כל האותיות א"ב על אפור, ומקשה הא לא כתיב צ', ומשני אברהם יצחק